

Цивільне право

УДК. 347.724

Андрусів Уляна Богданівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Інститут права*

Львівського державного університету внутрішніх справ

Андрусив Ульяна Богдановна

*кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры гражданско-правовых дисциплин
Института права*

Львовского государственного университета внутренних дел

Andrusiv Uliana

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Civil Legal Disciplines
Institute of Law of Lviv State University of Internal Affairs*

Майкут Христина Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Інституту права*

Львівського державного університету внутрішніх справ

Майкут Кристина Васильевна

*кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры гражданско-правовых дисциплин
Института права*

Львовского государственного университета внутренних дел

Maykut Khrystyna

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Civil Legal Disciplines
Institute of Law of Lviv State University of Internal Affairs*

**ДО ПИТАННЯ ПРО ОХОРОНУ МАЙНОВИХ КОРПОРАТИВНИХ
ПРАВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
ON THE QUESTION OF PROTECTION OF PROPERTY CORPORATE
RIGHTS OF THE PARTICIPANTS OF THE LIMITED LIABILITY
COMPANY**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню особливостей правової охорони майнових корпоративних прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю.*

Встановлено, що майнові корпоративні права учасників товариства опосередковують процес їхньої майнової участі у діяльності організації.

У публікації зосереджено увагу на правовій природі та особливостях реалізації майнових прав, які знайшли легальне закріплення на законодавчому рівні, зокрема: права на виплату вартості частки у разі виходу зі складу товариства; права на виплату дивідендів, переважного права на придбання частки іншого учасника товариства, яка відчужується третій особі; права на отримання частини майна, що залишилася після розрахунків з кредиторами у разі ліквідації товариства; права на відчуження частки (її частини) іншим учасникам або третім особам на оплатних чи безоплатних засадах.

Зазначені права авторами диференційовано за критерієм наявності або відсутності прив'язки до розміру частки статутного капіталу. Зосереджено увагу на обмеженнях здійснення окремих майнових прав.

Констатовано, що крім майнових прав, які регламентовані на законодавчому рівні, учасники товариства з обмеженою відповідальністю можуть набувати корпоративних майнових прав, які закріплені в установчих документах.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що незважаючи на зроблену спробу удосконалити регламентацію відносин, пов'язаних із реалізацією корпоративних майнових прав як на доктринальному рівні, так і на практиці залишається низка невирішених проблемних питань.

Ключові слова: *правова охорона, корпоративні права, частка у статутному капіталі, товариство, майнові права.*

Summary. *The article is devoted to the study of the peculiarities of legal protection of corporate property rights of members of a limited liability company.*

It was established that the corporate property rights of the company members mediate the process of their property participation in the organization's activities.

The publication focuses on the legal nature and peculiarities of the realization of property rights, which have been legally established at the legislative level, in particular: the right to payment of the value of the share in the event of leaving the company; the right to the payment of dividends, the preferential right to purchase a share of another member of the company, which is alienated to a third party; the right to receive part of the property remaining after settlements with creditors in case of liquidation of the company; the right to alienate a share (part thereof) to other participants or third parties on a paid or free basis.

The specified rights are differentiated by the authors according to the criterion of the presence or absence of attachment to the size of the share of the authorized capital. Attention is focused on restrictions on the exercise of individual rights.

It was established that in addition to property rights, which are regulated at the legislative level, members of a limited liability company can acquire corporate property rights, which are enshrined in the founding documents.

On the basis of the conducted analysis, it was concluded that despite the attempt made to improve the regulation of relations related to the realization of corporate property rights, both at the doctrinal level and in practice, a number of unresolved problematic issues remain.

Key words: *legal protection, corporate rights, share in the authorized capital, company, property rights.*

Постановка проблеми. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю (надалі – ТОВ), передавши майно товариству, набувають корпоративних прав взамін переданого майна.

Легальне визначення «корпоративних прав» у Цивільному кодексі України відсутнє. Натомість у ст. 167 Господарського кодексу України корпоративні права визначаються як права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [1].

У цивільно-правовому розумінні корпоративним правом доцільно вважати правовий зв'язок, який виникає між засновником (учасником) юридичної особи та новоствореним суб'єктом у результаті реалізації засновницького права, відповідно засновницьке право розуміється як право на створення юридичних осіб. Цей правовий зв'язок є визначальним і виступає стержнем усієї низки суб'єктивних корпоративних прав, якими наділяються сторони правовідношення [2, с. 160].

Корпоративні права мають складну структуру, включаючи в себе права немайнового та майнового характеру. Основною ознакою корпоративних прав є те, що їх здійснення спрямоване на задоволення майнових інтересів та отримання майнових благ учасниками корпоративних правовідносин. А тому реалізація саме майнових корпоративних прав для учасників зазначених правовідносин має першочергове значення.

Незважаючи на низку нововведень, запроваджених Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», та зробленою спробою удосконалити правове регулювання відносин, пов'язаних зі створенням, діяльністю та припиненням ТОВ, на практиці виникає низка питань, які з-поміж іншого торкаються майнових корпоративних прав його учасників, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Робота ґрунтується на аналізі чинного в Україні законодавства, матеріалах судової практики, доктринальних позицій таких науковців як В. М. Коссака, В. М. Кравчука, В. В. Цікала, В. Г. Оцел, І. Р. Калаура та ін.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є проведення доктринально-прикладного аналізу особливостей охорони майнових корпоративних прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю.

Виклад основного матеріалу. Майнові права учасників товариства з обмеженою відповідальністю опосередковують процес їхньої майнової участі у діяльності організації. Така майнова участь має визначальне значення, що зумовлено природою господарських товариств як об'єднань капіталів.

Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» унормований невичерпний перелік майнових корпоративних прав, якими наділені учасники товариства з обмеженою відповідальністю, а також окреслені особливості їх реалізації.

Із системного аналізу приписів зазначеного нормативно-правового акту доходимо висновку, що до майнових прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю належать:

- *право на виплату вартості частки у разі виходу зі складу товариства.*

Під виходом з товариства розуміють добровільне, одностороннє волевиявлення учасника, яке спрямоване на припинення корпоративних відносин з товариством [3, с. 6].

Стосовно правової природи розглядуваного права, то як на доктринальному рівні, так і в судовій практиці вихід зі складу товариства трактується як одностороннє волевиявлення учасника, тобто правочин [4, с. 152; 5, с. 138], який вчиняється ним у письмовій формі у вигляді відповідної заяви [6].

Право на вихід із ТОВ слід розглядати як самостійне немайнове корпоративне право. Такий підхід є домінуючим у науковій спільноті. Хоча деякі дослідники відносять зазначене право до майнових [7, с. 352] або трактують як одну з правомочностей права на участь [8, с. 101].

Здійснення права на вихід із ТОВ поставлено у залежність від розміру частки учасника у статутному капіталі. Відповідно до імперативних приписів ч. 1-2 ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», учасник вправі вільно реалізувати своє право на вихід без погодження з іншими учасниками за умови, що розмір його частки у статутному капіталі становить менше 50 %. Натомість вихід із товариства учасника, частка якого дорівнює чи перевищує 50 % здійснюється виняткового за наявності згоди усіх інших учасників ТОВ [9].

Принагідно зауважмо, що надання такої згоди є правом, а не обов'язком інших учасників ТОВ. Така позиція підтверджується висновком, викладеним у постанові Верховного Суду від 02.12.2020 у справі №910/13957/19 [10].

Реалізація учасником права на вихід з товариства тягне за собою правові наслідки. Наслідком виходу із ТОВ є припинення правового зв'язку з товариством та відповідно зміна складу його учасників.

Крім того, вартою уваги є висловлена у літературі думка, що між господарським товариством та учасником, який заявив про вихід, виникають зобов'язальні правовідносини [11, с. 26]. Учасник, який виявив своє волевиявлення на вихід із товариства, набуває як кредитор право вимоги виплати вартості його частки, цьому праву кореспондує обов'язок боржника – товариства провести розрахунки з учасником.

Так, не пізніше 30 днів з дня, коли товариство дізналося чи мало дізнатися про вихід учасника, воно зобов'язане повідомити такому колишньому учаснику вартість його частки, надати обґрунтований розрахунок та копії документів, необхідних для розрахунку. Вартість частки учасника визначається станом на день, що передував дню подання учасником відповідної заяви у порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Товариство зобов'язане протягом одного року з дня, коли воно дізналося чи мало дізнатися про вихід учасника, виплатити такому колишньому учаснику вартість його частки. Статутом товариства, що діє на момент виходу учасника, може встановлюватися інший строк для здійснення такої виплати.

Вартість частки учасника визначається виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника. За погодженням учасника товариства, який вийшов, та товариства зобов'язання зі сплати грошових коштів може бути замінено зобов'язанням із передачі іншого майна [9].

Товариство виплачує учаснику, який вийшов з товариства, вартість його частки або передає майно лише пропорційно до розміру оплаченої частини частки такого учасника.

У судовій практиці підтримується підхід, згідно з яким зобов'язання з виплати частини майна товариства учаснику, який вийшов, є грошовим. Тому в разі прострочення цього зобов'язання наступають наслідки, передбачені ст. 625 ЦК України. Зокрема, учасник, який вийшов, має право вимагати від товариства сплати суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також трьох процентів річних. Ця позиція висловлена як у постанові Пленуму ВГСУ від 25.02.2016 №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» (п. 4.21), так і в рішеннях ВС у конкретних справах [12, с. 236].

Крім виплати частки майна (передання майна в натурі) учаснику, який вибув, відповідно до ч. 2 ст. 54 Закону України «Про господарські товариства», виплачується належна йому частина прибутку, одержаного товариством в даному році до моменту його виходу. Майно, передане учасником товариству лише в користування, повертається в натуральній формі без винагороди.

- *право на виплату дивідендів (ст. 26 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»).*

Учасники ТОВ мають право брати участь у розподіл прибутку за результатами господарської діяльності товариства.

Оскільки прибуток – це той визначальний майновий інтерес, заради якого учасник товариства вкладає своє майно до статутного фонду [13], одне з визначальних майнових прав учасників господарського товариства, що знайшло своє закріплення в законодавстві України, – право на виплату частини прибутку (дивідендів) пропорційно до частки учасника у статутному (складеному) капіталі.

Виплата дивідендів учасникам товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю здійснюється за рахунок чистого прибутку товариства особам, які були учасниками товариства на день прийняття рішення про виплату дивідендів, пропорційно до розміру їхніх часток (ч. 1 ст. 26 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») [9].

Варто зауважити, що установчими документами або домовленістю між учасниками можуть передбачатися й інші варіанти розподілу прибутку, які є відмінними від законодавчо визначеного порядку, проте в будь-якому випадку учасників заборонено позбавляти їх права на розподіл прибутку.

Виплата дивідендів здійснюється за рахунок чистого прибутку товариства особам, які були учасниками товариства на день прийняття рішення про виплату дивідендів, пропорційно до розміру їхніх часток.

Товариство виплачує дивіденди грошовими коштами, якщо інше не встановлено одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. Дивіденди можуть виплачуватися за будь-який період, що є кратним кварталу, якщо інше не передбачено статутом.

Виплата дивідендів здійснюється у строк, що не перевищує шість місяців з дня прийняття рішення про їх виплату, якщо інший строк не встановлений статутом товариства або рішенням загальних зборів учасників. Лише зі спливом цього строку виникає право на примусове стягнення дивідендів у судовому порядку.

За загальним правилом право на отримання дивідендів залежить від рішення загальних зборів. Так, якщо збори приймають рішення про виплату дивідендів, то учасники отримують право вимагати сплати їм дивідендів у встановлений строк. Якщо загальними зборами не приймалося рішення про виплату дивідендів, вимагати їх виплати немає підстав.

При цьому вимагати в товариства виплати дивідендів учасник зможе лише в тому разі, коли буде рішення загальних зборів про розподіл прибутку і строк здійснення для виплат вважатиметься таким, що настав. За наявності усіх інших випадків у задоволенні позову суд відмовить [14, с. 44].

Чинне законодавство встановлює обмеження щодо виплати дивідендів у певних випадках. Зокрема, згідно з ст. 27 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», товариство з обмеженою відповідальністю не має права приймати рішення про виплату дивідендів або виплачувати дивіденди, якщо:

1) товариство не здійснило розрахунків з учасниками товариства у зв'язку із припиненням їх участі у товаристві або з правонаступниками учасників товариства відповідно до зазначеного Закону;

2) майна товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів за зобов'язаннями, строк виконання яких настав, або буде недостатньо внаслідок прийняття рішення про виплату дивідендів чи здійснення виплати [9].

Статутом товариства можуть додатково передбачатися інші умови, за яких загальні збори учасників не можуть приймати рішення про виплату дивідендів чи за яких дивіденди не можуть виплачуватися.

Товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не вніс свій вклад.

- переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства, яка відчужується за оплатним договором третій особі.

Під переважним правом у корпоративних правовідносинах розуміється належна учасникам товариства або самій юридичній особі правова можливість привілейованого (перед усіма третіми особами) придбання майна (часток), відчужуваного учасниками корпоративних правовідносин [15, с. 130].

Легітимним підґрунтям реалізації цього права є приписи ст. 20 спеціального закону. Якщо кілька учасників товариства скористаються своїм переважним правом, вони придбавають частку (частину частки) пропорційно до розміру належних їм часток у статутному капіталі товариства (ч. 1, 2 ст. 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»).

- у разі ліквідації ТОВ учасник наділений правом на отримання частини майна, що залишилася після розрахунків з кредиторами, або його вартість.

Виникнення та здійснення зазначених прав учасників господарських товариств обумовлені розміром їхньої частки в статутному (складеному) капіталі товариства. Причому така залежність, як справедливо зауважується в цивільно-правовій доктрині, може бути двох видів:

1) від розміру частки у статутному капіталі господарського товариства залежить обсяг правових можливостей, що становлять зміст права учасника (наприклад, учасник товариства, якому належить переважне право купівлі частки, може набути такий розмір, що пропонується до продажу, який відповідає (є пропорційним) розміру його частки у статутному капіталі товариства);

2) від розміру частки у статутному капіталі господарського товариства залежить можливість не лише здійснення, але й виникнення права [16, с. 52].

Цивільним законодавством, поряд з правами учасників ТОВ, виникнення та реалізація яких пов'язана з розміром частки у статутному (складеному) капіталі товариства, і які за своєю юридичною природою є корпоративними, регламентовано також такі права учасників товариства, які можуть бути здійснені кожним учасником незалежно від розміру його частки. До таких прав варто віднести, зокрема *право на відчуження частки*

(її частини) іншим учасникам або третім особам на оплатних чи безоплатних засадах.

Відчуження частки – це узагальнюючий термін, який охоплює усі способи її передання іншим учасникам товариства або третім особам. Це право реалізується шляхом укладення різного роду договірних зобов'язань, які опосередковують оплатний чи безоплатний перехід майна у власність (дарування, купівля-продаж, міна).

Учасник товариства вправі відчужити свою частку або її частину лише за умови, що вона є оплаченою. Крім того, обмеження реалізації цього права може бути передбачене в статуті товариства.

Варто зауважити, що момент, з якого третя особа, яка придбаває частку в статутному капіталі, стає його учасником неоднозначно врегульований законодавцем.

З урахуванням цього Пленум ВГСУ у постанові від 25.02.2016 №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» роз'яснив, що право власності на частку в статутному капіталі ТОВ виникає у третьої особи з моменту укладення договору, якщо інше не встановлено домовленістю сторін. Набуття права власності на частку в статутному капіталі надає третій особі право на вступ до ТОВ.

Право участі у ТОВ є особистим немайновим правом, а отже, автоматичного набуття статусу учасника товариства у зв'язку з набуттям третьою особою права власності на частку в статутному капіталі не відбувається.

Право безпосередньої участі у ТОВ третя особа набуває тільки з моменту вступу до товариства, що має бути підтверджено відповідним рішенням загальних зборів учасників товариства.

Крім майнових прав, які регламентовані на законодавчому рівні, учасники ТОВ можуть набувати прав, які закріплені в установчих

документах товариства. Це підтверджується відповідними правовими нормами. Так, відповідно до ч. 6 ст. 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») статутом господарського товариства також може встановлюватися інший порядок реалізації окремих прав учасників, ніж той, що передбачений законодавцем.

Висновки. Проведене дослідження не вичерпує всіх проблемних питань, пов'язаних із аналізом правової природи та особливостями реалізації корпоративних майнових прав учасників ТОВ, а відтак слугує підґрунтям для здійснення подальших наукових розвідок в окресленій сфері.

Література

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Корпоративне право України: підручник. За заг. ред. В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер. 2010. 384 с.
3. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Нац. юрид. академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 35 с.
4. Цікало В. Окремі питання набуття, зміни та припинення прав учасників господарського товариства. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Випуск 64. С. 151–165.
5. Оцел В. Г. Цивільно-правове регулювання припинення участі в товаристві з обмеженою відповідальністю: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2017. 240 с.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.04.2020 у справі № 910/7674/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90111800>

7. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. В. Щербини, Н. Пацурії. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 816 с.
8. Сосула О. О. Цивільно-правові способи розпорядження корпоративними правами: дис. ... докт. філос. в галузі права. Львів, 2021. 223 с.
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
10. Постанова Верховного Суду від 02 грудня 2020 року у справі № 910/13957/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93329963>.
11. Коссак В. М. Правова природа відносин у разі виходу учасника з господарського товариства. *Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин* (21–22 вересня 2012 р., м. Івано-Франківськ): Всеукраїнська науково-практична конференція: Збірник наукових праць / Ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Саракун. К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. С. 25-28.
12. Корпоративні спори: комент. суд. практики. За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2018. 288 с.
13. Калаур І. Р. Види майнових корпоративних прав та правові механізми їх здійснення. *Університетські наукові записки*. 2011. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_1_18/
14. Пилипенко П. Д., Синчук С. М. Право учасника товариства з обмеженою відповідальністю на участь в розподілі прибутку товариства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Випуск 6(41). С. 40-45.
15. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : монографія. Львів: Край, 2009. 464 с.

16. Цікало В. Види прав учасників господарських товариств. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №1. С. 50-54.
17. Постанова Пленуму ВГСУ від 25.02.2016 №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Корпоративне право України: підручник. За заг. ред. В. В. Лутсія. Київ: Юрінком Інтер. 2010. 384 с.
3. Kravchuk V. M. Prypynennia korporatyvnykh pravovidnosyn v hospodarskykh tovarystvakh : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.03. Nats. yuryd. akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2010. 35 s.
4. Tsikalo V. Okremi pytannia nabuttia, zminy ta pryypynennia prav uchasnykiv hospodarskoho tovarystva. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna. 2017. Vypusk 64. S. 151–165.
5. Otsel V. H. Tsyvilno-pravove rehuliuвання pryypynennia uchasti v tovarystvi z obmezhenoiu vidpovidalnistiu: dys. ... kand. yuryd. nauk. 12.00.03. Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2017. 240 s.
6. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 07.04.2020 u spravi № 910/7674/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90111800>
7. Naukovo-praktychnyi komentar Hospodarskoho kodeksu Ukrainy / za zah. red. V. Shcherbyny, N. Patsurii. Kyiv: Yurinkom Inter, 2019. 816 s.
8. Sosula O. O. Tsyvilno-pravovi sposoby rozporiadzhennia korporatyvnymy pravamy: dys. ... dokt. filos. v haluzi prava. Lviv, 2021. 223 s.

9. Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy vid 6 liutoho 2018 roku № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
10. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 02 hrudnia 2020 roku u spravi № 910/13957/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93329963>.
11. Kossak V. M. Pravova pryroda vidnosyn u razi vykhodu uchasyka z hospodarskoho tovarystva. Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn (21–22 veresnia 2012 r., m. Ivano-Frankivsk): Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia: Zbirnyk naukovykh prats / Red. kol.: O. D. Krupchan, V. V. Luts, V. A. Vasylieva, I. B. Sarakun. K.: NDI pryvatnoho prava i pidpriumnytstva NAPrN Ukrainy, 2012. S. 25-28.
12. Korporatyvni spory: koment. sud. praktyky. Za zah. red. I.V. Spasybo-Fatieievoi. Kharkiv : Pravo, 2018. 288 s.
13. Kalaur I. R. Vydy mainovykh korporatyvnykh prav ta pravovi mekhanizmy yikh zdiisnennia. Universytetski naukovy zapysky. 2011. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_1_18/
14. Pylypenko P. D., Synchuk S. M. Pravo uchasyka tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu na uchast v rozpodili prybutku tovarystva. Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. 2021. Vypusk 6(41). S. 40-45.
15. Kravchuk V. M. Prypynennia korporatyvnykh pravovidnosyn v hospodarskykh tovarystvakh : monohrafiia. Lviv: Krai, 2009. 464 s.
16. Tsikalo V. Vydy prav uchasykiv hospodarskykh tovarystv. Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2017. №1. S. 50-54.
17. Postanova Plenumu VHSU vid 25.02.2016 №4 «Pro deiaki pytannia praktyky vyrishennia sporiv, shcho vynykaiut z korporatyvnykh vidnosyn». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>